

Małgorzata Skawińska

WSPiA Rzeszowska Szkoła Wyższa

ORCID: 0000-0002-0831-1757

**SZKODA MAJĄTKOWA W SPRAWACH O PRZESTĘPSTWO
NADUŻYCIA ZAUFANIA Z ART. 296 K.K.
– ROLA OPINII BIEGŁEGO**

Problematyka przestępnego skutku na gruncie przestępstwa nadużycia zaufania (art. 296 k.k.)¹ pomimo licznych wypowiedzi nie tylko o charakterze przyczynkarskim, ale również opracowań monograficznych nie może zostać uznana za wyczerpaną i jako taka w dalszym ciągu jest przedmiotem żywego zainteresowania przedstawicieli doktryny². Niniejsze opracowanie, choć z założenia kon-

¹ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. z 2018 r., poz. 1600.

² Por m.in. A. Zientara, *Przestępstwo nadużycia zaufania z art. 296 kodeksu karnego*, Warszawa 2010; T. Oczkowski, *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych. Prawnokarne oceny i konsekwencje*, Warszawa 2013; I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności z art. 296 KK*, Warszawa 2013. Na trudności związane z interpretacją pojęcia „szkoda majątkowa” tak w związku z występowaniem tego pojęcia w przepisach procedury karnej, jak i z jego funkcjonowaniem jako „elementu regulacji przepisów prawa karnego materialnego” zwracał uwagę m.in. P. Kardas, *Szkoda majątkowa jako znamię przestępstwa nadużycia zaufania*, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 7/8, s. 36. W temacie szkody majątkowej por. szerzej: A. Domarus, *Skutek przestępny na gruncie przestępstwa nadużycia zaufania – zagadnienia wybrane*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2012, nr 3, s. 5 i n.; J. Duży, „Szkoda” jako znamię przestępstwa z art. 585 kodeksu spółek handlowych (uwagi w kontekście odpowiedzialności karnej za działanie na szkodę spółek kapitałowych), „Prokuratura i Prawo” 2001, nr 4, s. 78 n.; O. Górniok, *Szkoda i szkodą pokrzywdzony jako znamiona przestępstwa nadużycia zaufania*, w: *Współczesne problemy procesu karnego i wymiaru sprawiedliwości. Księga ku czci Profesora Kazimierza Marszala*, red. P. Hofmański, K. Zgrzyzek, Katowice 2003, s. 100 n.; eadem, *Jeszcze o przestępstwach nadużycia zaufania*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 10, s. 7 i n.; eadem, *Niektóre problemy ustawy o ochronie obrotu gospodarczego*, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 5, s. 7 i n.; K. Kochel, *Zakres pojęciowy znamienia znaczna szkoda ujętego w art. 296 Kodeksu karnego*, „Wiedza Prawnicza” 2013, nr 1, s. 8 i n.; J. Kowalska, *Szkoda w rozumieniu art. 296 k.k. i kwestia ustalenia jej wysokości*, „Przegląd Sądowy” 2001, nr 9, s. 65 n.; W. Kubala, *Pojęcie szkody w kodeksie karnym*, „Państwo i Prawo” 1975, z. 5, s. 76 i n.; J. Skorupka, *Szkoda majątkowa jako znamię przestępstwa z art. 9 ustawy o ochronie obrotu gospodarczego*, „Prokuratura i Prawo” 1997, nr 9, s. 69 i n.; P. Zawiej-

centruje się na problematyce skutku w postaci wyrządzenia znacznej szkody majątkowej, stanowiącego ustawowe znamię typu czynu zabronionego z art. 296 § 1 k.k.³, w zamierzeniu ma przyczynić się do poszukiwania odpowiedzi na utrzymujące się tak w piśmiennictwie, jak i w orzecznictwie wątpliwości co do sposobu określenia szkody i roli opinii biegłego przy ustalaniu jej wysokości. Jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z 9 stycznia 2013 r.: „W każdym przypadku rozważania odpowiedzialności karnej za przestępstwo z art. 296 KK konieczne jest nie tylko wykazanie, że sprawca swoim zachowaniem wypełniającym znamiona czynu doprowadził do skutku w postaci szkody majątkowej, ale również ustalenie wysokości wyrządzonej przez niego szkody. Wartość szkody stanowi bowiem z jednej strony podstawę rozgraniczenia zachowań spełniających znamiona występku określonego w art. 296 § 1 KK, jeżeli wyrządzona szkoda przekracza próg znaczości (w rozumieniu art. 115 § 7 w zw. z art. 115 § 5 KK), z drugiej stanowi podstawę rozgraniczenia typu podstawowego nadużycia zaufania przewidzianego w art. 296 § 1 KK od typu kwalifikowanego przez wielkość szkody określonego w art. 296 § 3 KK (w rozumieniu art. 115 § 7 w zw. z art. 115 § 6 KK)”⁴. Oznacza to, że niejednokrotnie ustalenia z zakresu wysokości szkody będą przesądzać o odpowiedzialności karnej danej osoby na gruncie art. 296 k.k. Z tego też powodu zasadne wydaje się zrewidowanie odpowiedzi na pytania: w jaki sposób ustalić zakres i wysokość szkody wyrządzonej przez podmiot przestępstwa niegospodarności, a także czy i kiedy okoliczności te powinny być przedmiotem opinii biegłego⁵.

Kwestia zakresu pojęciowego znamienia „znaczna szkoda majątkowa” z art. 296 § 1 k.k. aktualnie wydaje się nie budzić większych wątpliwości. Na

ski, *Szkoda jako znamię przestępstwa działania na szkodę spółki*, „Przegląd Sądowy” 2008, nr 7/8, s. 59 n.; R. Zawłocki, *Karalna niegospodarność*, w: *Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji Jubileuszu 70. urodzin Profesora Andrzeja J. Szwarcza*, red. Ł. Pohl, Poznań 2009, s. 633 i n.

³ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. z 2018 r., poz. 1600.

⁴ Postanowienie SN – Izba Karne z 9 stycznia 2013 r., sygn. akt V KK 137/12, Legalis 697968. Na marginesie dodać należy, że znamię „znaczna”, zgodnie z definicją legalną z art. 115 § 7 k.k. w zw. z art. 115 § 5 k.k. należy wyklądać jako szkodę, której wysokość przekracza 200 000 zł, a jednocześnie nie jest wyższa od kwoty 1 000 000 zł. Szkoda w wysokości przekraczającej 1 000 000 zł jest natomiast szkodą w wielkich rozmiarach i jako taka stanowi znamię typu kwalifikowanego nadużycia zaufania określonego w art. 296 § 3 k.k.

⁵ W podobnym tonie wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 26 czerwca 2015 r., sygn. akt AKa 156/15, który uznając za błędne ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji w zakresie szkody wyrządzonej przestępstwem niegospodarności, zwrócił uwagę, że mają one „nie tylko wpływ na ocenę, czy oskarżony odpowiadał będzie za występki w typie podstawowym (§ 1), czy w typie kwalifikowanym (§ 3), ale czy w ogóle będzie można mu przypisać popełnienie przestępstwa stypizowanego w art. 296 KK Teoretycznie, bowiem może się okazać, że szkoda wynikała z zachowania oskarżonego, w efekcie nie nosi cech „znacznej” w rozumieniu art. 115 § 7 KK w zw. z art. 115 § 5 KK”.

gruncie obowiązującego stanu prawnego zarówno rozmiar szkody, jak i jej charakter zostały określone w przepisie ustawy⁶. Choć powszechnie przyjmuje się, że szkoda ta będzie obejmować tak rzeczywisty uszczerbek (*damnum emergens*), jak i utracone korzyści (*lucrum cessans*)⁷, pamiętać należy, że pojęcie szkody nie zostało ustawowo zdefiniowane w prawie karnym. Co więcej, pomimo niekwestionowanego przekonania o znaczącej roli pojęcia szkody – jako jednego z centralnych terminów w nauce prawa cywilnego – nie doczekało się ono również zdefiniowania w Kodeksie cywilnym⁸. Taki stan rzeczy nie wspomaga organów procesowych w pokonywaniu trudności przy podejmowaniu próby oszacowania wysokości szkody, a w efekcie dopuszcza możliwość zróżnicowanej oceny skutku w konkretnym stanie faktycznym⁹.

W piśmiennictwie powszechnie prezentowany jest pogląd, że z uwagi na gospodarczy charakter przestępstwa nadużycia zaufania pojęcie szkody należy wiązać z jego cywilnoprawnym odpowiednikiem¹⁰. Jak słusznie zauważa I. Sepiolo, wystrzegać się należy automatyzmu w przenoszeniu określonego modelu interpretacyjnego z prawa cywilnego do prawa karnego, ale zgodzić się należy, że „tylko tak rozumiana szkoda godzi bezpośrednio w indywidualny przedmiot ochrony art. 296 k.k.”¹¹. W literaturze cywilistycznej dominuje zapatrywanie, że pojęcie szkody obejmuje „każdy uszczerbek w dobrach prawnie chronionych,

⁶ Gwoli przypomnienia wskazać należy, że znamię „szkoda” długo pozostawało nieo określone. Na gruncie art. 269 k.k. z 1932 r. brak było określenia tak charakteru szkody, jak i jej rozmiaru. W art. 206 k.k. z 1969 r. ustawodawca posłużył się wyrażeniem „na szkodę interesów majątkowych”, a w art. 217 § 1 k.k. z 1969 r. użył pojęcia „poważna szkoda”.

⁷ Na tle art. 1 ustawy z 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego, Dz.U. z 1994 r., nr 126, poz. 615, O. Górniok zauważyła, że „dyskutowana od lat kwestia, czy użyta w prawie karnym, w tym w konstrukcji typów nadużycia zaufania, nazwa «szkoda» oznacza nie tylko ubytek istniejącego majątku, ale i utratę możliwych do osiągnięcia korzyści, doczekała się na tle tego przestępstwa stosunkowo szybko rozstrzygnięcia w judykaturze, i to szersze pojęcie szkody jest na ogół powszechnie akceptowane (uchwała SN z dnia 21 czerwca 1995 r., I KZP 22/95, OSNKW 1995, nr 9–10)”. Por. szerzej O. Górniok, *Jeszcze o przestępstwach...*, s. 14–15. Jako przykład aktualnych wypowiedzi judykatury można wskazać: wyrok SA w Katowicach z 28 marca 2014 r., sygn. akt II AKa 16/14, Legalis nr 1045020; wyrok SA we Wrocławiu z 23 maja 2013 r., sygn. akt II AKa 118/13, Legalis nr 733643; wyrok SA w Warszawie z 26 czerwca 2015 r., sygn. akt II AKa 156/15, Legalis nr 1349105.

⁸ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. z 1964 r., nr 16, poz. 93 ze zm.

⁹ Sąd Najwyższy w wyroku z 7 listopada 2005 r., sygn. akt V KK 108/05, Legalis nr 73205 przywołuje stanowiska przedstawicieli piśmiennictwa i judykatury, według których pojęcie szkody nie obejmuje utraconych korzyści.

¹⁰ Tak m.in. R. Zawłocki, *Podstawy odpowiedzialności karnej za przestępstwa gospodarcze*, Warszawa 2004, s. 214; A. Domarus, *Skutek przestępny...*, s. 15–16; I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności...*, s. 120. Por. również wyrok SA w Gdańsku z 24 sierpnia 2017 r., sygn. akt II AKa 155/17, Legalis nr 1692605.

¹¹ I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności...*, s. 120.

poniesiony wbrew woli uprawnionego”¹². Zgodnie ze stanowiskiem prezentowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego, szkodą – w rozumieniu, w jakim ją ujmuje przepis art. 361 § 1 k.c.¹³ – jest „uszczerbek w prawnie chronionych dobrach majątkowych, wyrażający się w różnicy między stanem tych dóbr, jaki istniał i jaki następnie mógłby istnieć w ramach normalnej kolei rzeczy, a stanem jaki powstał na skutek zdarzenia wywołującego zmianę polegającą na uszczupieniu aktywów lub zwiększeniu pasywów”¹⁴. Jak wskazuje się w literaturze, na gruncie prawa karnego szkoda może być rozumiana jako faktyczna lub zamierzona różnica w dobrach pokrzywdzonego, wywołana bezpośrednio czynem zabronionym¹⁵. W takim rozumieniu na szkodę składać się będzie nie tylko rzeczywisty uszczerbek w mieniu pokrzywdzonego (*damnum emergens*), ale i utracone korzyści, jakie mógłby osiągnąć, gdyby szkoda nie została mu wyrządzona (*lucrum cessans*). W świetle wyrażonego poglądu wskazuje się w piśmiennictwie, że szkoda majątkowa powinna być nie tylko rozumiana tak jak w prawie cywilnym, ale także według przyjmowanych w tej nauce zasad obliczana¹⁶.

Mając na względzie dotychczasowe rozważania, należy postawić tezę, że szkoda na gruncie art. 296 k.k. może występować w obydwu postaciach: *damnum emergens* oraz *lucrum cessans*. Rzeczywista strata będzie wyrażać się w pomniejszeniu aktywów, m.in. w postaci utraty, uszkodzenia składników majątku, obniżenia wartości mienia albo w powiększeniu pasywów poprzez chociażby zaciągnięcie zobowiązań czy zwiększanie się zadłużenia¹⁷. O utraconych korzyściach będzie można mówić wówczas, gdy dojdzie do udaremnienia zwiększenia aktywów, które w realiach konkretnego przypadku mogły nastąpić, gdyby nie zachowanie powodujące szkodę¹⁸. Jako przykład szkody w postaci utraconych korzyści można wskazać utratę zysku, jaki z wysokim prawdopodobieństwem pokrzywdzony uzyskałby w prawidłowym i typowym przebiegu zdarzeń¹⁹. Ponadto, w zakresie pojęciowym *lucrum cessans* będzie się również mieściło niez uzyskanie pożytków, które w normalnym toku czynności, oczywiście przy uwzględnieniu specyfiki konkretnej dziedziny, osiągnąłby pokrzywdzony

¹² Tak m.in. M. Pyziak-Szafnicka, W. Robaczyński, M. Kawecka-Stępień, *Elementarny kurs prawa cywilnego*, Warszawa 2012, s. 83.

¹³ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. z 1964 r., nr 16, poz. 93 ze zm.

¹⁴ Por. uchwała SN z 18 maja 2004 r., sygn. akt III CZP 24/04, LEX nr 106617.

¹⁵ A. Barczak, M. Barczak, *Działanie na szkodę spółki – zagadnienia wybrane*, „Prawo Spółek” 2008, nr 7–8, s. 55.

¹⁶ A. Michalska-Warias, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, wyd. 5, Warszawa 2012, s. 789.

¹⁷ I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności...*, s. 121.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ O sposobach wyliczania szkody w postaci *lucrum cessans* por. szerzej A. Domarus, *Skutek przestępny...*, s. 25–29.

np. z przedmiotu świadczenia²⁰. Jak trafnie zauważa R. Zawłocki, poszczególne wartości należy odnosić łącznie do rzeczywistego uszczerbku i utraconych korzyści, natomiast brak jest jakichkolwiek przeszkód, aby *lucrum cessans* mogły przekraczać wartość *damnum emergens*²¹.

Za trafne i uzasadnione należy uznać stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z 21 czerwca 2001 r. na gruncie sprawy cywilnej w przedmiocie ustalenia szkody w postaci utraconych korzyści, w którym podkreślony został hipotetyczny charakter tego rodzaju szkody. W uzasadnieniu przedmiotowego judykatu przyjmuje się, że dla uniknięcia swoistej dowolności w orzekaniu szkoda w tej postaci powinna być przez pokrzywdzonego wykazana „z tak dużym prawdopodobieństwem, że praktycznie można w świetle doświadczenia życiowego przyjąć, że utrata korzyści rzeczywiście miała miejsce”²². Trafnie zauważa I. Sepiolo, że praktyczne trudności w postępowaniu dowodowym w zakresie ustalenia wysokości utraconych korzyści nie mogą stanowić przeszkody w uznawaniu ich za postać szkody na gruncie przestępstwa nadużycia zaufania²³.

Poza tym zakresem powinna się znaleźć szkoda ewentualna, rozumiana jako utrata szansy powiększenia majątku o zdecydowanie mniejszym – w przeciwieństwie do *lucrum cessans* – prawdopodobieństwie jej wystąpienia²⁴. Jedynie częściowo można zgodzić się z poglądem, zgodnie z którym „o ile wysokość szkody w postaci *damnum emergens* najczęściej ustalić można w sposób obiektywny, o tyle określenie wartości utraconych korzyści jest w pewnej mierze zależne od odczucia pokrzywdzonego”²⁵. Jak słusznie wskazuje A. Domarus, „dla odpowiedzialności karnej nieistotne jest [...] subiektywne poczucie pokrzywdzenia po stronie podmiotu reprezentowanego”²⁶. Relewantne jest natomiast to, czy szkoda ma charakter szkody rzeczywistej²⁷.

Choć problematyka związku przyczynowego pomiędzy czynnościami sprawczymi a skutkiem karnym wykracza poza ramy niniejszego opracowania,

²⁰ J. Kuźmicka-Sulikowska, *Zasady odpowiedzialności deliktowej w świetle nowych tendencji w ustawodawstwie polskim*, Warszawa 2011, s. 406.

²¹ R. Zawłocki, *Karalna niegospodarność ...*, s. 646.

²² Wyrok SN z 21 czerwca 2001 r., sygn. akt IV CKN 382/00, LEX nr 52543.

²³ I. Sepiolo, *Przestępstwo niegospodarności...*, s. 125.

²⁴ Por. szerzej wyrok SA w Poznaniu z 28 czerwca 2013 r., sygn. akt II AKa 37/13, Legalis nr 741344.

²⁵ Por. postanowienie Sądu Najwyższego – Izba Karne z 7 czerwca 2001 r., sygn. akt V KKN 75/01, Legalis nr 306349.

²⁶ A. Domarus, *Skutek przestępny...*, s. 33. Problem dotyczący odpowiedzialności karnej w przypadku wyrządzenia szkody w ramach grupy kapitałowej lub spółek powiązanych na gruncie polskiego i włoskiego systemu został poruszony przez autorkę w rozprawie doktorskiej przygotowanej pod kierunkiem prof. zw. dr. hab. A. Zolla pt. *Przestępstwo nadużycia zaufania na tle włoskiego przestępstwa infeldatà patrimoniale*.

²⁷ *Ibidem*, s. 33.

to zauważyć należy, że z uwagi na użyte w art. 296 k.k. wyrażenie „wyrządza [...] szkodę majątkową” ma ona fundamentalne znaczenie²⁸. Według R. Zawłockiego warunkiem *sine qua non* bytu omawianego przestępstwa będzie – w przypadku realizacji znamion czynności sprawczej przez działanie – wystąpienie związku przyczynowo-skutkowego między powstałą szkodą a zachowaniem się sprawcy, polegającym na nadużyciu uprawnień lub niedopełnieniu obowiązku²⁹. Autor odwołuje się do teorii adekwatnego związku przyczynowego, zgodnie z którą szkoda stanowi następstwo zachowania się sprawcy tylko wtedy, gdy – według miary obiektywnej – jest ona normalnym następstwem danego zachowania³⁰. W przypadku, gdy natomiast do realizacji znamion czynności sprawczej dojdzie poprzez zaniechanie, nieodzowne będzie ustalenie, że na sprawcy ciążył obowiązek określonego działania. Jak wskazuje się w judykaturze, zarówno w przypadku działania, jak i zaniechania, trzeba wykazać szczególne powiązanie normatywne, przesądzające istnienie stosunku sprawstwa³¹. W realiach konkretnego stanu faktycznego będzie wymagało ustalenia, czy wyrządzenie znacznej szkody majątkowej pozostawało w kauzalnym i normatywnym związku z nadużyciem uprawnień lub niedopełnieniem obowiązku³². Nie powinno budzić wątpliwości, że dla przyjęcia odpowiedzialności karnej za przestępstwo określone w art. 296 k.k. niewystarczające będzie jakiegokolwiek wyrządzenie szkody majątkowej przez osobę zobowiązaną lub uprawnioną do zajmowania się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą. Tym samym, nieodzowne będzie, w każdym konkretnym przypadku, wykazanie – poza wypełnieniem znamion przedmiotowych i podmiotowych przez sprawcę – szczególnej więzi pomiędzy czynnościami sprawczymi a karalnym skutkiem. Wreszcie, konieczne będzie ustalenie, czy zostały spełnione kryteria obiektywnego przypisania skutku, w tym w szczególności, czy w „przypadku podjęcia zgodnego z prawem zachowania alternatywnego (a więc takiego, którego nie dałoby się zakwalifikować jako nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków) ustawowo określony skutek nie wystąpił, a w każdym razie prawdopodobieństwo jego wystąpienia było bardzo niskie”³³.

²⁸ Tak m.in. w wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 23 sierpnia 2012 r., sygn. akt II AKa 209/12, *Legalis* nr 735607, w którym wskazuje się, że „[u]żyte w art. 296 § 1 KK określenie «wyrządza szkodę» wymaga ustalenia związku przyczynowego między działaniem lub zaniechaniem sprawcy a powstałą szkodą. Biorąc pod uwagę, że w sferze gospodarczej na powstanie szkody majątkowej składa się zwykle wiele czynników, za wypełniający wymagania odpowiedzialności karnej trzeba uznać istotny wpływ zachowania sprawcy na ten skutek”.

²⁹ R. Zawłocki, *Karalna niegospodarność...*, s. 642.

³⁰ *Ibidem*, s. 643. Tak też J. Kowalska, *Szkoda w rozumieniu art. 296 k.k.*..., s. 70.

³¹ Wyrok SN z 8 lutego 2000 r., sygn. akt V KKN 557/99, *LEX* nr 50997.

³² Por. P. Kardas, *Sporne problemy wykładni przestępstwa nadużycia zaufania*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2006, nr 2, s. 110.

³³ J. Giezek, *Komentarz do art. 296 Kodeksu karnego*, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, *LEX* 2014.

W świetle powyższych uwag, rozważenia wymaga rola opinii biegłego w procesie ustalania wartości szkody wyrządzonej przestępstwem nadużycia zaufania. Nie ulega wątpliwości, że przy określaniu wysokości szkody rzadkością będą sytuacje, w których wystarczające będzie przeprowadzenie prostego działania arytmetycznego. Analiza w zakresie wartości wyrządzonej szkody powinna każdorazowo dotyczyć całokształtu następstw będących wynikiem przestępnego zachowania³⁴. Innymi słowy, badanie powinno zasadać się na pewnym kompleksie zdarzeń, a nie stanowić oceny wyrywkowo obranych operacji finansowych czy decyzji gospodarczych³⁵. Wyznaczenie przedmiotu i zakresu ekspertyzy ze sformułowaniem, w miarę potrzeby, pytań szczegółowych należy do sądu orzekającego³⁶, podobnie jak możliwość zmiany zakresu ekspertyzy i postawienia dodatkowych pytań³⁷. Dokonywana ocena wycinka rzeczywistości powinna obejmować pewien czasookres, który z uwagi na następczy charakter szkody nie zawsze będzie odpowiadał momentowi realizacji czynności sprawczych³⁸. Choć należy zgodzić się co do zasady ze stanowiskiem, zgodnie z którym „sprawca przestępstwa nadużycia zaufania może wyrządzić swym działaniem szkodę niezależnie od tego, czy w konsekwencji działanie to przyniosło kierowanej przez niego jednostce wymierne korzyści”³⁹, to nie jest to równoznaczne z tym, że przyniesienie takich korzyści będzie pozostawało bez znaczenia dla ostatecznej oceny szkody. Dlatego też, zarówno w sytuacji, w której szkoda ma charakter przejściowy, jak i w przypadku, gdy działanie sprawcy początkowo poczytywane za szkodę, w ostatecznym rozrachunku doprowadza do pozytywnego rezultatu, przedmiotowa okoliczność nie powinna zostać pominięta w ramach dokonywanej analizy⁴⁰.

³⁴ Podobnie A. Domarus, *Skutek przestępny...*, s. 41. R. Zawłocki stoi na stanowisku, że „ocena szkody nie powinna być przeprowadzana w kontekście całokształtu stosunków majątkowo-gospodarczych pokrzywdzonego, chyba że z charakteru czynności sprawczych wynika, iż odnoszą się one właśnie do takiego całokształtu”. Por. szerzej R. Zawłocki, *Rozdział XXXVI – Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu*, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do artykułów 222–316*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2013, s. 713.

³⁵ Tak m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z 11 stycznia 2011 r., sygn. akt V KK 133/10, Legalis nr 355589, w którym wskazuje się na konieczność kompleksowego ujęcia transakcji handlowych dla oceny odpowiedzialności za nadużycie zaufania, albowiem „właściwa ocena zachowania oskarżonego w aspekcie odpowiedzialności karnej, wymaga ustalenia ekonomicznych skutków zawieranych [...] transakcji [...], jednak rozpatrywanych nie wycinkowo, ale całościowo”.

³⁶ Por. art. 194 pkt 2 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. z 1997 r., nr 89, poz. 555 ze zm.

³⁷ Por. art. 198 § 3 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. z 1997 r., nr 89, poz. 555 ze zm.

³⁸ Ze względu na ramy opracowania aspekt temporalny wystąpienia skutku nie będzie tu przedmiotem rozważań.

³⁹ Wyrok SA w Rzeszowie z 19 września 2013 r., sygn. akt II AKa 72/13, Legalis nr 1162371.

⁴⁰ Co do metod określania wysokości szkody por. szerzej: K. Kochel, *Zakres pojęciowy znamienia...*, s. 13–15.

W świetle powyższych rozważań można postawić tezę, że w sprawach o przestępstwo z art. 296 k.k. – o ile stan faktyczny nie będzie na tyle prosty i jednoznaczny, że jego ocena prawnokarna nie będzie wymagała żadnych wiadomości specjalnych w rozumieniu art. 193 § 1 k.p.k. – dla ustalenia wysokości szkody konieczne będzie zasięgnięcie przez sąd opinii biegłego albo biegłych, w szczególności gdy przedmiotem oceny nie będzie rzeczywisty uszczerbek, a szkoda w postaci utraconych korzyści⁴¹. Za aktualne należy uznać stanowisko judykatury wyrażone na kanwie sprawy z art. 3 ustawy z 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego⁴², w którym wskazano, że „zbędne jest zasięgnięcie eksperta bankowości, gdy przedmiotem sprawy nie są skomplikowane operacje bankowe, ale pojedyncze decyzje co do udzielania kredytów”⁴³. Zgodnie bowiem z poglądem wyrażanym orzecznictwie „wiadomości specjalne to takie, które wykraczają poza normalną, powszechną w danych warunkach wiedzę, z uwzględnieniem faktu rozwoju i powszechności wiadomości określonego typu w procesie zmian w sferze wiedzy ogólnej. Do wiadomości specjalnych nie należą zatem takie, które są dostępne dla dorosłego człowieka o odpowiednim doświadczeniu życiowym, wykształceniu i zasobie wiedzy”⁴⁴. Pozostawiając sądowi ostateczną ocenę w konkretnym przypadku, można *in abstracto* założyć, że okoliczności z zakresu ustalenia wysokości szkody stanowiącej ustawowo stypizowany skutek przestępstwa nadużycia zaufania co do zasady będą miały istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy⁴⁵. W takich sytuacjach, zgodnie z treścią art. 193 § 1 k.p.k., sąd będzie obowiązany zasięgnąć opinii biegłego albo biegłych, nawet gdy sam dysponuje wiedzą na temat wiadomości specjalnych⁴⁶. Kumulacja w jednym ręku funkcji organu procesowego i funkcji biegłego stanowiłaby naruszenie gwarancji procesowych stron.

⁴¹ Co do braku podstaw do powołania biegłego por. postanowienie SN z 1 grudnia 2000 r., sygn. akt II KKN 403/99, Legalis nr 58556.

⁴² Dz.U. z 1994 r., nr 126, poz. 615.

⁴³ Za: K. Buczkowski, M. Wojtaszek, *Przestępstwa gospodarcze w praktyce prokuratorskiej i sądowej*, Warszawa 1998, s. 95; postanowienie SA w Krakowie z 22 marca 1995 r., sygn. akt II AKz 121/95.

⁴⁴ Wyrok SA w Warszawie z 30 stycznia 2015 r., sygn. akt II AKa 238/14, Legalis nr 1213307.

⁴⁵ Sąd Najwyższy w postanowieniu z 20 sierpnia 2014 r., sygn. akt II KK 200/14, Legalis nr 1061798 stanął na stanowisku, że „konieczność dopuszczenia opinii biegłego rzeczoznawcy wystąpić może wtedy, gdy udokumentowana kwota szkód rodzi uzasadnione podejrzenia co do jej prawdziwości lub jej oszacowanie niewątpliwie wymaga wiadomości specjalnych. Jeżeli natomiast zakres szkód da się określić w sposób niewątpliwy w oparciu o dowody zebrane w sprawie, a dla oceny ich wiarygodności wystarczą ogólnie przyjęte zasady doświadczenia życiowego, ustalenia takie pozostają pod ochroną art. 7 KPK, a powoływanie biegłego jest zbędne”.

⁴⁶ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. z 1997 r., nr 89, poz. 555 ze zm.

W orzecznictwie wskazuje się, że z uwagi na konieczność dokonywania czysto ekonomicznej analizy w sprawach o przestępstwa niegospodarności „regułą powinno być w tego typu sytuacjach powołanie biegłego, wspierającego sąd w dalszych ocenach”⁴⁷. Co więcej, akcentuje się, że „jeżeli w danej sprawie sąd nie akceptuje wniosków opinii dotyczących istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności, których stwierdzenie wymaga wiadomości specjalnych (art. 193 § 1 KPK), to sąd ten nie może wówczas zanegować wydanej opinii bez powołania innego biegłego posiadającego tego typu wiadomości, czyli innymi słowy, sąd nie może zastępować biegłych w opiniowaniu w zakresie wiedzy specjalistycznej”⁴⁸. Oznacza to, że w sytuacji, gdy opinia jest niepełna lub niejasna albo gdy zachodzi sprzeczność w samej opinii lub między różnymi opiniami w tej samej sprawie, sąd nie powinien wcielać się w rolę biegłego i dokonywać własnych ustaleń co do wiadomości objętych wiedzą specjalną, ale wezwać ponownie tych samych biegłych lub powołać innych⁴⁹.

W tym miejscu nie bez znaczenia pozostają pojawiające się w doktrynie głosy mówiące o trudnościach sędziów w ocenie dowodu z opinii biegłego gospodarczego, którym ponadto zarzuca się wybiórcze stosowanie kryteriów oceny⁵⁰. Z uwagi na obligatoryjność zasięgnięcia opinii biegłego w sytuacjach, w których rozstrzygnięcie o przedmiocie postępowania wymaga wiadomości specjalnych, należy stanąć na stanowisku, że dowodu z opinii biegłego nie może zastąpić żaden inny dowód⁵¹.

W literaturze przedmiotu wskazuje się na szereg problemów pojawiających się w praktyce wymiaru sprawiedliwości w związku z działalnością biegłych. Po pierwsze, źródła problemów upatruje się w chaosie pojęciowym w zakresie specjalności biegłych gospodarczych, wynikającym z braku „klarownego podziału na poszczególne specjalności biegłych gospodarczych”⁵². Jak podaje M. Hrehorowicz na podstawie przeprowadzonych badań, „konsekwentnie mylone

⁴⁷ Tak m.in. w wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 24 sierpnia 2017 r., sygn. akt II AKa 155/17, Legalis nr 1692605.

⁴⁸ Na brak uprawnienia sądu do arbitralnego dyskwalifikowania opinii biegłego zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 26 października 2017 r., sygn. akt II AKa 178/17, Legalis nr 1712875.

⁴⁹ Wyrok SA w Warszawie z 17 maja 2017 r., sygn. akt II AKa 130/17, Legalis nr 1636768.

⁵⁰ Tak M. Hrehorowicz, *Opinia biegłego w sprawach karnych gospodarczych i jej ocena sądowa*, Poznań 2013, s. 340.

⁵¹ Por. wyrok SN z 24 kwietnia 2017 r., sygn. akt SNO 10/17, Legalis nr 1637180; wyrok SN z 23 listopada 2011 r., sygn. akt WA 34/11, Legalis nr 509706; postanowienie SN z 17 maja 2007 r., sygn. akt II KK 331/06, Legalis nr 87091. Odmienne Sąd Najwyższy w postanowieniu z 5 kwietnia 2017 r., sygn. akt III K 130/17, Legalis nr 1637165, w którym stwierdził, że „konieczność zasięgnięcia opinii biegłego zachodzi jedynie wtedy, gdy informacji tych nie można uzyskać na podstawie innych dowodów przeprowadzonych w czasie przewodu sądowego”.

⁵² M. Hrehorowicz, *Opinia biegłego...*, s. 341.

i utożsamiane ze sobą są pojęcia księgowość, rachunkowość i ekonomia⁵³. Taki stan rzeczy według autorki prowadzi do złego pojmowania kompetencji biegłych z poszczególnych dziedzin, przejawiających się m.in. w zlecaniu biegłym sporządzenia opinii co do zakresu i przedmiotu opinii wykraczającego poza ich kompetencje⁵⁴. Nie ulega wątpliwości, że po stronie organu procesowego leży obowiązek dokonania ustaleń co do tego, jakiej specjalności biegły powinien zostać powołany, aby możliwe stało się rozstrzygnięcie istotnych dla sprawy okoliczności⁵⁵. Kolejne utrudnienie wynika z braku dostępu do niezbędnego materiału badawczego, jakim w przypadku opinii księgowo-rachunkowych są księgi rachunkowe i dokumenty księgowe⁵⁶. Taki stan rzeczy może być powodem niemożności wydania przez biegłego opinii, natomiast w przypadku dokonania przez specjalistę wyłącznie częściowych ustaleń na podstawie przedłożonych do badań materiałów wydana ekspertyza może nosić znamiona niepełnej⁵⁷.

Za niekwestionowany w doktrynie uznaje się obowiązek dokonania przez sąd tak „oceny wartości dowodu z opinii biegłego na tle innych dowodów zgromadzonych w sprawie” (tzw. ocena wartości zewnętrznej), jak i „oceny wartości wewnętrznej (własnej) – mającej na celu dokonanie oceny jakości środka dowodowego, jakim jest opinia biegłego, a zatem stwierdzenie, czy opinia pozyskana do sprawy jest wolna od wad i czy nie ma innych formalnych przeszkód skorzystania z tej opinii w postępowaniu”⁵⁸. M. Hrehorowicz wyróżnia trzy rodzaje kryteriów oceny wartości wewnętrznej dowodu z opinii biegłego gospodarczego, tj. formalnoprawne, merytoryczne oraz logiczne. Na podstawie pierwszego z nich sąd powinien zweryfikować spełnienie wymogów formalnych nałożonych przepisami prawa, tak w odniesieniu do opinii biegłego, jak i do samego biegłego jako eksperta w reprezentowanej przez niego dziedzinie. Zgodnie z kryterium merytorycznym ocena powinna zmierzać do „zbadaania zawartości opinii – elaboratu pod względem treściowym”⁵⁹. Wyniki badań biegłego oraz zaprezentowane przez niego wnioski podlegają ocenie sądu na podstawie kryterium logiczności, który to „powinien zbadać, czy wnioski opinii biegłego wynikają logicznie z wyników przeprowadzonych przez niego badań”⁶⁰. Pozytywna ocena wartości wewnętrznej dowodu z opinii biegłego pozwala przejść organowi procesowemu do etapu oceny kontekstowej, w ramach której jako kryterium pomocnicze sto-

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ *Ibidem*, s. 343.

⁵⁵ Por. art. 194 pkt 1 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. z 1997 r., nr 89, poz. 555 ze zm.

⁵⁶ M. Hrehorowicz, *Opinia biegłego...*, s. 343.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ Tak m.in. *ibidem*, s. 294.

⁵⁹ *Ibidem*, s. 300.

⁶⁰ *Ibidem*, s. 310.

sowane w praktyce podaje się okoliczność niekwestionowania dowodu z opinii biegłego przez którąkolwiek ze stron procesowych⁶¹. Nie bez znaczenia pozostaje okoliczność, w jaki sposób opinia biegłego koresponduje z innymi dowodami zgromadzonymi w sprawie. Zgodnie bowiem z zasadą swobodnej oceny dowodów „organy postępowania kształtują swe przekonanie na podstawie wszystkich przeprowadzonych dowodów, ocenianych swobodnie z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego”⁶². Jak słusznie wskazuje się w literaturze przedmiotu, „kodeks postępowania karnego nie uznaje legalnej oceny dowodów, a więc organy procesowe nie są skrępowane ustawowymi regułami, przesądzającymi określone ustosunkowanie się do konkretnych dowodów, a przepisy nie wprowadzają różnic co do wartości dowodowej poszczególnych dowodów”⁶³. Z uwagi na powyższe, za słuszne uznać należy głosy zwolenników poglądu o niezasadności nadawania dowodowi z opinii biegłego „ustawowej mocy dowodowej większej niż innym środkom dowodowym”⁶⁴.

Powyższa konkluzja nie deprecjonuje w żaden sposób roli biegłego w procesie ustalania szkody wyrządzonej przestępstwem niegospodarności. Jak już zostało wskazane powyżej, ze względu na brak u sądu wiadomości specjalnych dostępnych tylko biegłemu poznanie określonego wycinka rzeczywistości bezpośrednio przez organ prowadzący postępowanie nie jest możliwe⁶⁵. Z tego też powodu w literaturze podkreśla się, że „biegły współdziała [...] w dokonywaniu ustaleń faktycznych, służąc organowi procesowemu swoją wiedzą fachową w dostarczaniu specjalistycznych informacji dowodowych”⁶⁶. Biegły, dostarczając informacji specjalnych, ma swój wkład w tworzeniu podstawy faktycznej orzeczenia, albowiem „ustalenia wyroku w części dotyczącej wiadomości specjalnych opierać się muszą na opinii biegłego”⁶⁷. Z drugiej strony nie można zapominać o tym, że decyzję o wyznaczeniu przedmiotu i zakresu oceny podejmuje sąd, który nie tylko rozstrzyga samodzielnie o potrzebie powołania biegłego w danej sprawie, decyduje, do którego biegłego z konkretnej dziedziny wiedzy się zwrócić, ale również i przede wszystkim jest zobowiązany do zakreślenia przedmiotu opinii tak, aby opinia biegłego nie wkraczała w zagadnienia prawne

⁶¹ *Ibidem*, s. 319.

⁶² Por. art. 7 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. z 1997 r., nr 89, poz. 555 ze zm.

⁶³ J. Dzierzanowska, J. Studzińska, *Biegli w postępowaniu sądowym cywilnym i karnym. Praktyczne omówienie regulacji z orzecnictwem*, Warszawa 2016, s. 382–383.

⁶⁴ W. Grzeszczyk, *Rola opinii biegłego w postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 6, s. 30.

⁶⁵ Z. Kukuła, *Poszukiwanie dowodów przestępstw gospodarczych*, Warszawa 2013, LEX.

⁶⁶ W. Grzeszczyk, *Rola opinii biegłego...*, s. 29.

⁶⁷ *Ibidem*.

zaistnienia szkody, do czego biegły nie jest uprawniony⁶⁸. W pełni należy zgodzić się z R. Zawłockim, który wskazuje, że „stwierdzenie [szkody – przyp. MS] należy do organu stosującego prawo, a nie np. do biegłego (choćby z zakresu analizy ekonomicznej lub finansów i rachunkowości), którego kompetencje w tym zakresie, skądinąd nie do przecenienia, sprowadzają się do ustalenia faktów pozwalających ww. organowi stwierdzić, czy zachodzą podstawy do uznania istnienia szkody majątkowej”⁶⁹. Nie do zaakceptowania są bowiem sytuacje, w których biegli, nadmiernie wczuwając się w powierzone im zadanie, rozstrzygają w rzeczywistości o wypełnieniu przez konkretną osobę znamion typu czynu zabronionego z art. 296 k.k.⁷⁰ Konkludując dotychczasowe rozważania, stwierdzić należy, że w procesie określania wysokości szkody wyrządzonej przestępstwem nadużycia zaufania kwestią o zasadniczym znaczeniu jest ustalenie prawidłowego podziału ról pomiędzy organem procesowym a biegłym i tym samym wyznaczenie granicy w sferze działania każdego z nich.

Bibliografia

- Barczak A., Barczak M., *Działanie na szkodę spółki – zagadnienia wybrane*, „Prawo Spółek” 2008, nr 7–8.
- Buczkowski K., Wojtaszek M., *Przestępstwa gospodarcze w praktyce prokuratorskiej i sądowej*, Warszawa 1998.
- Domarus A., *Skutek przestępny na gruncie przestępstwa nadużycia zaufania – zagadnienia wybrane*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2012, nr 3.
- Duży J., „Szkoda” jako znamię przestępstwa z art. 585 kodeksu spółek handlowych (uwagi w kontekście odpowiedzialności karnej za działanie na szkodę spółek kapitałowych), „Prokuratura i Prawo” 2001, nr 4.
- Dzierżanowska J., Studzińska J., *Biegli w postępowaniu sądowym cywilnym i karnym. Praktyczne omówienie regulacji z orzecnictwem*, Warszawa 2016.
- Giezek J., *Komentarz do art. 296 Kodeksu karnego*, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, LEX 2014.
- Górnio O., *Jeszcze o przestępstwach nadużycia zaufania*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 10.

⁶⁸ Podobnie Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w wyroku z 19 września 2013 r., sygn. akt II AKa 72/13, Legalis nr 1162371.

⁶⁹ R. Zawłocki, *Rozdział XXXVI – Przestępstwa przeciwko obrotowi...*, s. 715.

⁷⁰ Jako przykład nieprawidłowości po stronie sądu przy dokonywaniu oceny opinii biegłego, a jednocześnie egzemplifikacja ewidentnego przekroczenia przez biegłego reguły obiektywizmu poprzez wypowiedzanie się w kwestii podlegającej wyłącznie ocenie sądu może służyć fragment uzasadnienia wyroku Sądu Rejonowego Rzeszowie II Wydział Karny z 16 maja 2008 r., sygn. akt II K 713/05, wydanego na gruncie sprawy o przestępstwo z art. 585 Kodeksu spółek handlowych, w którym wskazano: „Dla oceny działalności oskarżonego istotne znaczenie ma obiektywny dowód w postaci opinii biegłego X. Biegły w swojej opinii jednoznacznie wskazał, iż oskarżony działał na szkodę spółki”. Przykład zaczerpnięty z badań aktowych przeprowadzonych na potrzeby pracy dyplomowej autorki pt. *Przestępstwo działania na szkodę spółki*, s. 84.

- Górniok O., *Niektóre problemy ustawy o ochronie obrotu gospodarczego*, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 5.
- Górniok O., *Szkoda i szkodą pokrzywdzony jako znamiona przestępstwa nadużycia zaufania, w: Współczesne problemy procesu karnego i wymiaru sprawiedliwości. Księga ku czci Profesora Kazimierza Marszala*, red. P. Hofmański, K. Zgryzek, Katowice 2003.
- Grzeszczyk W., *Rola opinii biegłego w postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 6.
- Hrehorowicz M., *Opinia biegłego w sprawach karnych gospodarczych i jej ocena sądowa*, Poznań 2013.
- Kardas P., *Sporne problemy wykładni przestępstwa nadużycia zaufania*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2006, nr 2.
- Kardas P., *Szkoda majątkowa jako znamię przestępstwa nadużycia zaufania*, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 7/8.
- Kochel K., *Zakres pojęciowy znamienia znaczna szkoda ujętego w art. 296 Kodeksu karnego*, „Wiedza Prawnicza” 2013, nr 1.
- Kowalska J., *Szkoda w rozumieniu art. 296 k.k. i kwestia ustalenia jej wysokości*, „Przegląd Sądowy” 2001, nr 9.
- Kubała W., *Pojęcie szkody w kodeksie karnym*, „Państwo i Prawo” 1975, z. 5.
- Kukuła Z., *Poszukiwanie dowodów przestępstw gospodarczych*, Warszawa 2013, LEX.
- Kuźmicka-Sulikowska J., *Zasady odpowiedzialności deliktowej w świetle nowych tendencji w ustawodawstwie polskim*, Warszawa 2011.
- Michalska-Warias A., w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, wyd. 5, Warszawa 2012.
- Oczkowski T., *Nadużycie zaufania w prowadzeniu cudzych spraw majątkowych. Prawnkarne oceny i konsekwencje*, Warszawa 2013.
- Pyziak-Szafnicka M., Robaczyński W., Kawecka-Stępień M., *Elementarny kurs prawa cywilnego*, Warszawa 2012.
- Sepioło I., *Przestępstwo niegospodarności z art. 296 KK*, Warszawa 2013.
- Skorupka J., *Szkoda majątkowa jako znamię przestępstwa z art. 9 ustawy o ochronie obrotu gospodarczego*, „Prokuratura i Prawo” 1997, nr 9.
- Zawiejski P., *Szkoda jako znamię przestępstwa działania na szkodę spółki*, „Przegląd Sądowy” 2008, nr 7/8.
- Zawłocki R., *Rozdział XXXVI – Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu*, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do artykułów 222–316*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2013.
- Zawłocki R., *Karalna niegospodarność*, w: *Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji Jubileuszu 70. urodzin Profesora Andrzeja J. Szwarca*, red. Ł. Pohl, Poznań 2009.
- Zawłocki R., *Podstawy odpowiedzialności karnej za przestępstwa gospodarcze*, Warszawa 2004.
- Zientara A., *Przestępstwo nadużycia zaufania z art. 296 kodeksu karnego*, Warszawa 2010.

Streszczenie

Artykuł poświęcony został problematyce szkody w sprawach o przestępstwa nadużycia zaufania z art. 296 k.k. i roli opinii biegłego. Skoncentrowano się na pojęciu znacznej szkody majątkowej z art. 296 § 1 k.k. i sposobie określenia wysokości szkody. Rozważania opierają się na założeniu, że szkoda musi nastąpić w wyniku nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązku. W artykule przywołane zostały głosy doktryny i judykatury odnoszące się do problemów ustalania zakresu i wysokości szkody na gruncie art. 296 k.k. Na końcu autorka przedstawia własne stanowisko w przedmiocie roli biegłego przy określaniu szkody w sprawach o przestępstwo nadużycia zaufania z art. 296 k.k.

Słowa kluczowe: przestępstwo nadużycia zaufania, niegospodarność, znaczna szkoda majątkowa, sposób określenia szkody, opinia biegłego

THE MANNER OF DETERMINING THE DAMAGE IN CASES CONCERNING THE OFFENSE OF ABUSE OF TRUST UNDER ART. 296 OF THE CRIMINAL CODE – THE ROLE OF EXPERT OPINION

Summary

The article was devoted to reflections on the manner of the damage in cases concerning the offense of abuse of trust under art. 296 of the Criminal Code associated with the role of expert opinion. The article is focused on the meaning of “significant property damage”, used by the Polish legislator in the art. 296 § 1 of the Criminal Code and the manner of determining the damage. The considerations are based on the assumption, that the damage must take place through the abuse of the authority or by failing to perform duties. The article mentions positions of polish doctrine and judicature relating to the problems of determining the extent and the amount of damage on the basis of art. 296 of the Criminal Code. In the end, the author presents her own opinion in the subject of the role of expert opinion.

Keywords: crime of trust abuse (breach), mismanagement, significant property damage, manner of determining the damage, expert opinion